

Nr 80

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prissättningen på smör; given Stockholms slott den 6 mars 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzn

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen förordas, att Svenska mejeriernas riksförening medges rätt att under återstoden av innevarande regleringsår sätta riksnoteringen för smör efter marknadsmässiga grunder. För att jordbruket härigenom icke skall tillföras medel utöver vad som förutsattes i den hösten 1958 träffade prisöverenskommelsen föreslås, att den merinkomst, som härvid kan inflyta utöver det hösten 1958 överenskomna beloppet på 16 500 000 kronor, icke skall tillföras jordbruket under nämnda period. Merinkomsten föreslås i stället skola uppsamlas för att i enlighet med bestämmelser som Kungl. Maj:t och riksdagen senare kan komma att meddela, kunna disponeras i samband med prisregleringen under nästa prissättningsperiod inom ramen för det beslut, som för denna period kan komma att fattas angående prisregleringen på jordbrukets produkter. Merinkomsten bör därvid komma konsumenterna till godo genom att den avräknas antingen genom en pris-sänkning, som svarar mot ifrågavarande belopp, eller genom en motsvarande minskning av eventuellt överenskomna prishöjningar.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1959.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, frågan om *prissättningen på smör* samt anför därvid följande.

I en till jordbruksdepartementet den 28 februari 1959 inkommen skrivelse har *statens jordbruksnämnd* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens godkännande av att Svenska mejeriernas riksförening — utan hinder av vad som beslutats i anledning av propositionen 1958: B 50 — må under tiden intill den 1 september 1959 bestämma riksnoteringen å runmärkt smör efter marknadsmässiga grunder, under villkor dock att den merintäkt, som efter den 20 november 1958 uppkommit eller kan uppkomma utöver det i nämnda proposition angivna beloppet av 16 500 000 kr., skall som en särskild post tillföras riksföreningens regleringskassa för att i enlighet med de bestämmelser, som statsmakterna senare kan komma att meddela, kunna disponeras i samband med prisregleringen under nästa prissättningsperiod.

Jordbruksnämnden erinrar i sin skrivelse inledningsvis om att det beslut, som efter överläggningar mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation hösten 1958 fattades av Kungl. Maj:t och riksdagen angående åtgärder i anledning av den s. k. 6-procentregelns utlösning, bl. a. innebar, att jordbruket skulle — med bibehållande av den allmänna statliga rabatten på smör av 50 öre per kg — äga under återstoden av regleringsåret 1958/59 höja smörpriset på den inhemska marknaden i sådan omfattning, att jordbruket därigenom tillfördes en inkomstökning av ca 16 500 000 kr. Vidare anför nämnden, att en första prishöjning på smör vidtogs den 20 november 1958, då smörpriset höjdes med 50 öre per kg. Denna prishöjning medförde enligt Svenska mejeriernas riksförenings iakttagelser icke någon påtaglig minskning i smörkonsumtionen. Då samtidigt mjölkinvägningen och därmed smörtillverkningen visade större nedgång än man tidigare hade beräknat, höjde riksföreningen redan den 29 november 1958 smörpriset med ytterligare 40 öre per kg eller med det belopp, som krävdes för att vid total restitution av införsel- och kompensationsavgifter kunna importera smör

från Danmark. Samtidigt beslöt riksföreningen att gå i författning om import av smör för att trygga försörjningen inför julhelgen. Smörpriset har därefter varit oförändrat.

Jordbruksnämnden finner det i detta sammanhang vara av intresse att något belysa produktions- och konsumtionsutvecklingen för mjölk och smör samt anför härom bl. a. följande.

Uppgifter för hela år 1958 samt preliminära siffror för januari månad 1959 föreligger nu. Fördelningen på olika månader framgår av följande tabell.

	Mjölkinvägning		Smörtillverkning		Smörkonsumtion	
	Ton	Index (föregående år = 100)	Ton	Index (föregående år = 100)	Ton	Index (föregående år = 100)
1958 jan.	244 267	101	5 949	108	4 704	97
febr.	227 345	100	5 279	104	4 190	94
mars	264 546	101	6 426	109	4 444	94
april	295 431	99	7 621	105	4 296	84
maj	335 270	97	8 708	97	6 528	133
juni	366 926	98	10 266	100	6 484	137
juli	349 598	98	9 686	97	6 847	136
aug.	323 075	95	8 937	95	6 950	135
sept.	285 200	99	7 651	94	7 117	145
okt.	237 656	98	5 903	94	7 920	154
nov.	205 709	94	4 878	90	6 350	139
dec.	221 505	95	4 938	89	7 113	135
1959 jan.	230 715	94	5 130	86	6 020	128

Mjölkinvägningen, som säsongmässigt nedgår under hösten och vintern, har som synes fr. o. m. november 1958 legat 5 å 6 procent lägre än under motsvarande tid föregående år och detta förhållande har givit mycket kraftiga utslag i fråga om smörtillverkningen.

Smörkonsumtionen har även efter prishöjningarna om sammanlagt 90 öre per kg legat på en förhållandevis hög nivå. Det må dessutom anmärkas, att den preliminärt redovisade januariförsäljningen troligen är något lägre än den verkliga konsumtionen till följd av en återgång till normal lagerhållning i handeln. För att tillgodose försörjningen med smör på den svenska marknaden har, som tidigare antytts, den svenska produktionen måst kompletteras genom import. Denna uppgår hittills till sammanlagt ca 2 000 ton.

Jordbruksnämnden upplyser, att riksföreningen nu till nämnden anmält, att inkomstökningen för jordbruket genom de fr. o. m. den 20 november 1958 företagna prishöjningarna på smör redan i början av mars 1959 beräknas nå upp till det avtalade beloppet om 16 500 000 kr. Nämnden har därefter upplagit smörprisfrågan till diskussion med jordbrukets förhandlingsdelegation. Denna har därvid, anför nämnden, framfört bl. a. följande synpunkter.

Man är från jordbrukets sida självfallet inställd på att fullfölja den mellan jordbruksnämnden och delegationen hösten 1958 ingångna överenskommelsen och har sålunda icke för avsikt att föreslå något, som innebär,

att jordbruket för återstoden av innevarande regleringsår tillföres medel utöver vad som följer av överenskommelsen. Samtidigt vill man emellertid framhålla, att det är förenat med betydande olägenheter att nu sänka smörpriset. Smörlagren är nämligen praktiskt taget tömda, och den inhemska produktionen kan icke, även om det nuvarande smörpriset skulle bibehållas, beräknas täcka konsumtionen förrän längre fram i vår. En viss import av smör är därför under alla förhållanden nödvändig under mars månad. Om smörpriset nu sänkes och smörkonsumtionen i anslutning därtill kommer att öka, innebär detta, att man måste öka importen ytterligare. Om man i stället behåller smörpriset oförändrat någon tid och längre fram sänker det så mycket som behöves för att inkomstökningen på grund av smörprishöjningen fram till regleringsårets slut ej skall överstiga 16 500 000 kr., måste man, då prissänkningen företages, gå ned med över 1 kr. per kg. En så kraftig prissänkning, vilken skulle innebära, att riksnoteringen för smör under sommaren skulle sättas lägre än till 4 kr. 35 öre per kg, medför emellertid problem bl. a. med hänsyn till övergången till nästa prissättningsperiod.

Jordbruksnämnden har för sin del funnit de synpunkter, som jordbrukets förhandlingsdelegation sålunda anfört, bärande. Mot bakgrunden av de erfarenheter i fråga om smörkonsumtionen, som vunnits under det senaste året, och det aktuella läget i fråga om smörproduktionen framstår det även enligt nämndens uppfattning såsom marknadsmässigt olämpligt att nu eller längre fram under regleringsåret sänka smörpriset så mycket som behöves för att detsamma i genomsnitt under återstoden av regleringsåret skall komma att ligga 90 öre under nuvarande prisnivå. Samtidigt måste det dock enligt nämndens mening givetvis — såsom även förhandlingsdelegationen framhållit — tillses, att ett beaktande av dessa marknadsmässiga synpunkter ej får leda till att jordbruket för innevarande prisregleringsperiod tillföres medel utöver vad som förutsatts i den av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända överenskommelsen hösten 1958.

Sedan olika andra tänkbara lösningar av denna fråga övervägts har jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation stannat för att förordna, att frågan skall lösas på så sätt, att Svenska mejeriernas riksförening skall medges rätt att under återstoden av innevarande regleringsperiod sätta riksnoteringen för smör efter marknadsmässiga grunder men att den merinkomst, som härvid kan inflyta utöver det fastställda beloppet å 16 500 000 kr., icke skall tillföras jordbruket under perioden utan i stället uppsamlas som en särskild post i riksföreningens regleringskassa för att, i enlighet med de bestämmelser som statsmakterna senare kan komma att meddela, kunna disponeras i samband med prisregleringen under nästa prissättningsperiod inom ramen för det beslut, som för sagda period kan komma att fattas angående prissättningen på jordbrukets produkter, och sålunda avräknas antingen genom en prissänkning, som svarar mot ifrågasvarande belopp, eller genom en motsvarande minskning av överenskomna prishöjningar.

Jordbruksnämnden framhåller att, hur mycket som vid ett genomförande av en marknadsmässig prissättning fram till den 1 september 1959

kan inflyta utöver beloppet å 16 500 000 kr. och sålunda komma att balanseras över i Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa givetvis blir beroende av faktorer, som är svåra att nu överblicka. Under alla förhållanden måste emellertid, framhåller nämnden, en marknadsmässig prissättning leda till att smörpriset under återstoden av prissättningsperioden i genomsnitt kommer att ligga under det pris, som nu tillämpas. Som en riktpunkt beträffande storleken av den sannolika prissänkningen anför nämnden, att riksföreningen på basis av nu kända omständigheter uppskattat den till omkring 30 öre per kg i genomsnitt för tiden den 1 mars—den 31 augusti 1959. Med ledning härav skulle merintäkten utöver beloppet å 16 500 000 kr. kunna approximativt uppskattas till ett belopp av storleksordningen 20 000 000—25 000 000 kr. Nämnden framhåller, att en något säkrare bedömning måhända kan göras i samband med att nämnden avger förslag till Kungl. Maj:t i fråga om prissättningen å jordbrukets produkter för tiden efter den 31 augusti 1959.

Jordbruksnämnden upplyser, att ledamoten *Lindskog* anmält avvikande mening och anfört, att enligt hans uppfattning en lämpligare väg att utjämna den merintäkt, som efter den 20 november 1958 uppkommit eller kan uppkomma utöver det i propositionen 1958: B 50 angivna beloppet av 16 500 000 kr., är att denna merintäkt kommer konsumenterna till godo genom en sänkning av priset på någon annan vara.

Departementschefen

Efter förhandlingar i anledning av bland annat att den i gällande system för prisregleringen på jordbruksprodukter ingående 6-procentregeln under hösten 1958 utlösts träffades i oktober 1958 mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation en överenskommelse om vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område (prop. 1958: B 50; JoU B 14; rskr. B 116).

Enligt överenskommelsen skulle, bland annat, för smör, som under tiden den 1 december 1958—31 augusti 1959 levereras från mejeri eller Svenska mejeriernas riksförening för försäljning inom landet, av statsmedel utbetalas prisrabatt med 50 öre per kilogram under förutsättning att riksföreningens riksnoterering för runmärkt smör icke höjdes mer utöver då gällande notering än vad som erfordrades för att jordbruket vid försäljningen av smör på den inhemska marknaden under nyssnämnda tid skulle erhålla ett inkomsttillskott av omkring 16 500 000 kronor jämfört med då gällande notering. I enlighet med ett av riksdagen godtaget förslag av jordbruksutskottet medgav Kungl. Maj:t vidare, att en för motverkande av hamstring före den 1 december 1958 genomförd höjning av priset på smör icke skulle utgöra hinder för riksföreningen att även för då återstående tid intill sagda dag komma i åtnjutande av den sedan maj 1958 utgående statliga prisrabatten med 50 öre per kilogram smör, dock under förutsättning att det inkomsttillskott, som erhöles under november månad som följd av prisökningen, skulle inräknas i det nyssnämnda beloppet av 16 500 000 kronor.

Såsom framgår av den förut återgivna, av jordbruksnämnden lämnade redogörelsen beräknas inkomstökningen för jordbruket genom de från och med november 1958 företagna prishöjningarna på smör nå upp till det förenämnda beloppet av 16 500 000 kronor i början av mars 1959. I enlighet med den i höstas träffade överenskommelsen skall, när så skett, priset på smör sänkas så mycket som behöves för att detsamma i genomsnitt under återstoden av innevarande regleringsår skall ligga vid den nivå, som förelåg före prishöjningarna i november 1958. Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, med vilken nämnden fört diskussioner i ämnet, har emellertid — mot bakgrunden av de erfarenheter i fråga om smörkonsumtionen, som vunnits under det senaste året, och det aktuella läget i fråga om smörproduktionen — funnit det marknadsmässigt olämpligt att nu eller längre fram under innevarande regleringsår sänka smörpriset så mycket.

Med beaktande av de upplysningar om smörmarknaden, som stått mig till buds, har jag funnit mig böra biträda den av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation gjorda, i det föregående återgivna bedömningen av det aktuella läget och den inom det närmaste halvåret förväntade utvecklingen på smörområdet. Vid sådant förhållande anser jag mig efter övertägande av olika lösningar icke böra motsätta mig nämndens förslag att medge Svenska mejeriernas riksförening rätt att under senare hälften av innevarande regleringsår sätta riksnoteringen för smör efter marknadsmässiga grunder. En förutsättning för detta ställningstagande från min sida har givetvis varit, att den kostnadsökning för konsumenterna jämfört med vad som överenskomts hösten 1958 enligt nämndens förslag senare skall kompenseras. För att jordbruket genom den av mig sålunda förordade åtgärden icke skall komma att tillföras medel utöver vad som förutsattes i den hösten 1958 träffade prisregleringsöverenskommelsen bör nämligen i enlighet med förslaget de inkomster, som kan inflyta utöver förenämnda belopp å 16 500 000 kronor, uppsamlas särskilt. Merinkomsten — enligt nämndens uppskattningar i storleksordningen 20 000 000—25 000 000 kronor — jämte därå fallande räntor synes av praktiska skäl böra tillföras riksföreningens regleringskassa och i denna redovisas som en särskild post. Såsom nämnden föreslagit, bör posten — i enlighet med de bestämmelser, som Kungl. Maj:t och riksdagen senare kan komma att meddela — kunna disponeras i samband med prisregleringen under nästa prissättningsperiod inom ramen för det beslut, som för denna period kan komma att fattas angående prissättningen på jordbrukets produkter. Den merinkomst å smörförsäljningen, som sålunda kan uppkomma, bör därvid komma konsumenterna till godo genom att den i enlighet med nämndens förslag avräknas antingen genom en pris-sänkning, som svarar mot ifrågavarande belopp, eller en motsvarande minskning av eventuellt överenskomna prishöjningar.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att Svenska mejeriernas riksförening må — utan hinder av vad som beslutats i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1958: B 50 — under tiden intill den 1 september 1959 bestämma riksnoteringen på runmärkt smör efter marknadsmässiga grunder, under villkor dock

att den merintäkt, som efter den 19 november 1958 uppkommit eller kan uppkomma utöver det i nämnda proposition angivna beloppet å 16 500 000 kronor, skall som en särskild post tillföras riksföreningens regleringskassa, samt

att nämnda post jämte därå fallande räntor skall i enlighet med de bestämmelser, som Kungl. Maj:t och riksdagen senare kan komma att meddela, disponeras i samband med prisregleringen under nästa prissättningsperiod inom ramen för det beslut, som för sagda period kan komma att fattas angående prissättningen på jordbrukets produkter, och sålunda användas antingen för en prissänkning, som svarar mot ifrågavarande belopp, eller för en mot sagda belopp svarande minskning av eventuellt överenskomna prishöjningar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén